

MILJØ
METROPOLEN

Københavns Kommune
juni 2009

CO₂-NEUTRAL I 2025

KØBENHAVNS KLIMAPLAN

Den korte version

CBRE
CB RICHARD ELLIS
CEDERROSE

HOTEL

VI VIL REDUCERE CO₂-
UDLEDNINGEN MED 20 %
I PERIODEN 2005-2015.
VORES VISION ER, AT VI
I 2025 BLIVER VERDENS
FØRSTE CO₂-NEUTRALE
HOVEDSTAD.

EN MILJØMETROPOL DER VÆKKER OPSIGT

3

Den travle københavner er i fuld fart på cykelstien. Den lille flok studerende læser i solen på Bryggen. Turisten forsøger at holde balancen på bycyklen. Den store flok myldrer op fra Metroen og forsvinder i alle retninger. Strandparkens børn og voksne bader med snurrende vindmøller i Øresund i baggrunden. Det er København.

København er et dynamisk hjemsted for mennesker og virksomheder. Vi kommer nemt og hurtigt fra sted til sted. Men vi har også mange åndehuller, hvor vi holder pauser og tager en dyb indånding. Vi gør en målrettet indsats for miljøet. De seneste 10 år har vi begrænset udledningen af CO₂ med mere end 20 %.

KØBENHAVN ER ALLEREDE
ET FORBILLEDE FOR MANGE
STORBYER VERDEN OVER.

Men vi vil endnu videre. Vi vil reducere CO₂-udledningen med 20 % ekstra i perioden 2005-2015. Og vores vision er, at vi i 2025 bliver verdens første CO₂-neutrale hovedstad.

I København fører vi ikke klimapolitik med skåltaler. Vi laver klimapolitik i praksis.

Derfor præsenterer vi nu 50 konkrete initiativer, som skal lede os til målet i 2015. Nogle af initiativerne er i gang allerede. Dem sætter vi nu ekstra skub på. Andre er helt nye. Atter andre kræver mere forberedelse eller samarbejde med private eller staten.

Ud af de 50 igangsætter vi nu seks helt særlige initiativer. De skal være med til at sætte nye højder for Københavns klimaarbejde. Vi kalder dem fyrtårnsprojekter.

Alle initiativerne spiller sammen i synergi. For klimaindsatsen skal ses i det brede perspektiv. Det handler ikke kun om at nedsætte CO₂-udledningen. Det handler også om at skabe renere luft. Give byens mennesker rum til

at bevæge sig. Skabe bedre rammer for vores boliger, arbejdspladser og kulturliv, så vi får mindre hovedpine, mindre stress og færre sygedage. Indgå partnerskaber med erhvervslivet. Engagere og inspirere københavnerne, så vi alle tager et ansvar.

Planen er dynamisk. Ikke alle initiativer vil se ud præcis, som de beskrives her eller blive igangsat lige nu og her. For vi er en del af en foranderlig verden. Og national og global lovgivning, tiltag og målsætninger har også stor indvirkning på klimaet i vores by.

VORES MÅL OG VISION ER
HELT KLARE.

Derfor vil vi hvert år gøre regnskab. Har vi ikke fart nok på, skruer vi op for klimahandlingerne. Vi vil gøre København til verdens Miljømetropol.

Det koster her og nu, ja. Men det er en investering, der betaler sig tilbage. I kroner og ører – og i sundhed, ydeevne og velbefindende. For alle os, der bor, arbejder og færdes i København.

Over 70 % af verdens CO₂-udledning stammer fra byer. Byerne er nøglen til at løse den globale klimaudfordring. Med klimaplanen ønsker vi at gå helt i front internationalt, også for at inspirere andre til at følge med.

København, marts 2009

*Ritt Bjerregaard, Overborgmester
Klaus Bondam, Teknik- og Miljøborgmester
Bo Asmus Kjeldgaard, Børne- og Ungdomsborgmester
Mogens Lønborg, Sundheds- og Omsorgsborgmester
Pia Allerslev, Kultur- og Fritidsborgmester
Mikkel Warming, Socialborgmester
Jakob Hougaard, Beskæftigelses-
og Integrationsborgmester*

2015

– ET AMBITIØST MÅL

4

Københavns CO₂-udledning skal mindskes med 20 % fra 2005 til 2015. Det er et ambitiøst mål. Langt mere ambitiøst end de fleste andre storbyer i verden. Men i København tør vi sigte højt – og vi er allerede godt på vej.

Vi har nedsat CO₂-udledningen betragteligt. Vi har et net af cykelstier uden sidestykke og god kollektiv transport i verdensklasse. Vi har omlagt vores energiforsyning, så over 30 % af vores energiforsyning i dag er baseret på CO₂-neutrale energikilder. Vi har gennem de seneste år skabt nye, grønne og rekreative områder. Amager Strandpark, Islands Brygge og Ørestadens grønne områder er eksempler på, at vi bruger det bedste fra byen til at skabe rammer om borgernes og turisternes aktiviteter.

MEN VORES SUCCESER MÅ IKKE FÅ OS TIL AT LÆNE OS TILBAGE. VI KAN GØRE MEGET ENDNU.

Med klimaplanen vil vi kort sagt gøre København til en bedre by at bo i. En by, der også i 2015 og 2025 vækker national og international opsigt og anerkendelse.

I København bruger vi langt det meste energi på el og varme. Det er der, vi skal sætte mest ind. Men vi skal

også mindske biltrafikken og udvikle vores by, så den er klar til det vejr, som klimaændringerne medfører. Og så skal alle vi, der bor og færdes i byen, have omtanke for klimaet i vores hverdag.

EN KLIMAPLAN I HELHEDER

Målsætningen kræver, at klima tænkes ind i alt, hvad Københavns Kommune foretager sig. Derfor er klimaplanen ikke en sektorplan. Alle områder er inddraget. På den måde støtter klimaplanen det arbejde, kommunen allerede har iværksat.

MÅLENE I KLIMAPLANEN
LÆGGER SIG I
FORLÆNGELSE AF
KOMMUNENS ANDRE
MÅLSÆTNINGER INDEN FOR
TRAFIK, BOLIG OG BYGGERI,
SUNDHED, UDDANNELSE,
DET SOCIALE OMRÅDE OG
KULTUR.

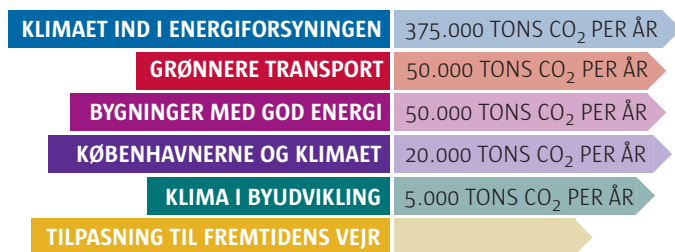
Vi vil også se ud over kommunegrænsen. Vi vil i endnu højere grad påvirke den nationale og internationale dagsorden. Udfordringer og barrierer, som vi som by ikke kan løse alene, skal løses i fællesskab, af hensyn til både København og det globale klima.

20 % SVARER TIL EN REDUKTION FRA
CA. 2.500.000 TONS TIL CA. 2.000.000 TONS CO₂.

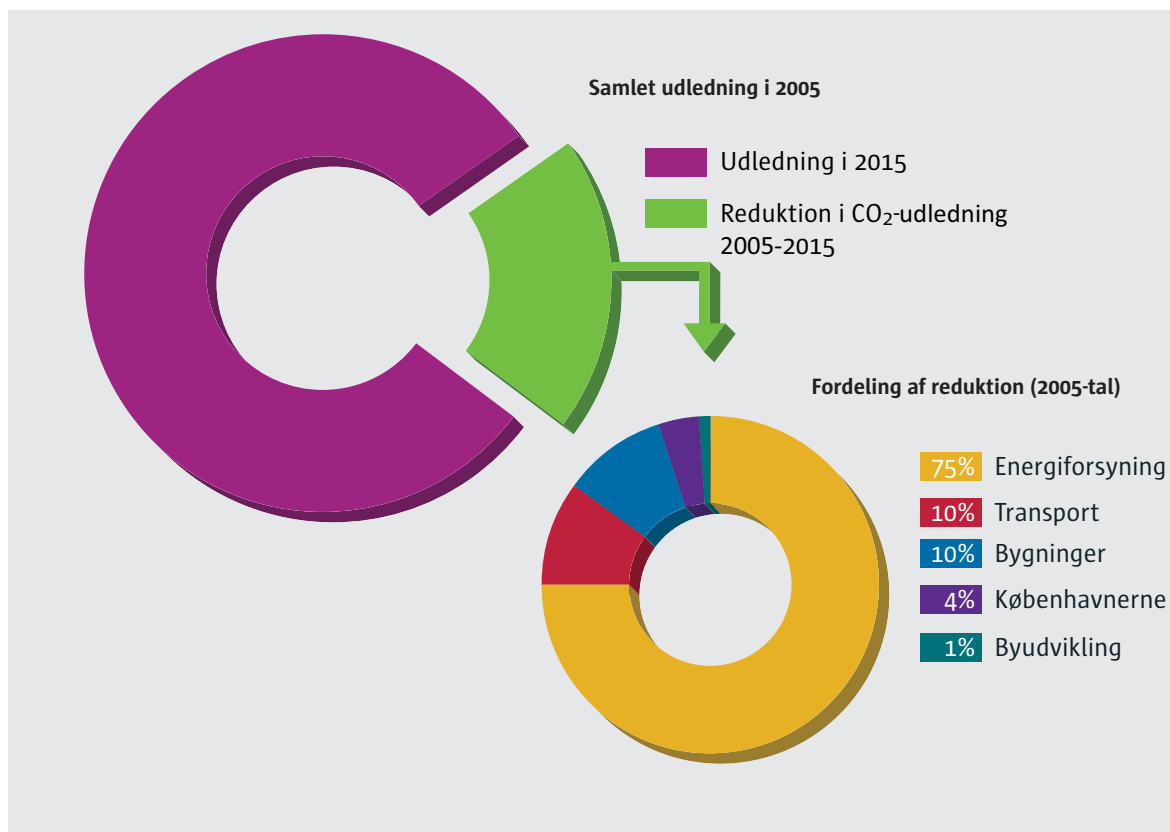
MÅL 2015: HER SÆTTER VI IND

I perioden 2005-2015 skal Københavns CO₂-udledning reduceres med 20 %. Det kræver en målrettet indsats hvert år. Derfor er klimaplanen en handlingsplan med 50 konkrete initiativer.

Initiativerne hænger sammen på kryds og tværs, men ligger under seks indsatsområder. Derfor præsenteres de også tematisk, ikke i prioriteret rækkefølge. De seks områder er:

FORDELING AF DEN SAMLEDE CO₂-REDUKTION 2005-2015

KLIMAET IND I ENERGIFORSYNINGEN

6

DE STØRSTE KILDER TIL CO₂

Vi kan se vindmøllerne snurre i Øresund. Det er et synligt bevis på, at vi allerede gør meget for at sikre miljørigtig energiforsyning til københavnernes. Men vedvarende energi dækker langt fra Københavns energibehov. I dag kommer 73 % af vores el fra kulkraft, naturgas og olie. Det gode er, at vi her i samarbejde med energiselskaberne kan gøre meget, som virkelig vil have betydning for klimaet.

Faktisk vil den mest omfattende CO₂-reduktion i København komme fra en omstilling af energiforsyningen. Langt de største mængder CO₂ i København stammer fra el- og varmeforbrug. Det kræver to vigtige indsatser:

VI SKAL OMSTILLE FRA
FOSSIL TIL VEDVARENDE
ENERGI, OG VI SKAL
EFFEKTIVISERE VORES
ENERGIFORBRUG.

Det gør vi bl.a. ved at fyre med biomasse på kraftværkerne, etablere vindmølleparker, udvide brugen af geotermi og renovere fjernvarmenetværket. Udviklingen drives i høj grad af nationale og internationale aftaler. Derfor vil vi gøre meget for, at alle mål og aftaler fastholdes og efterleves.

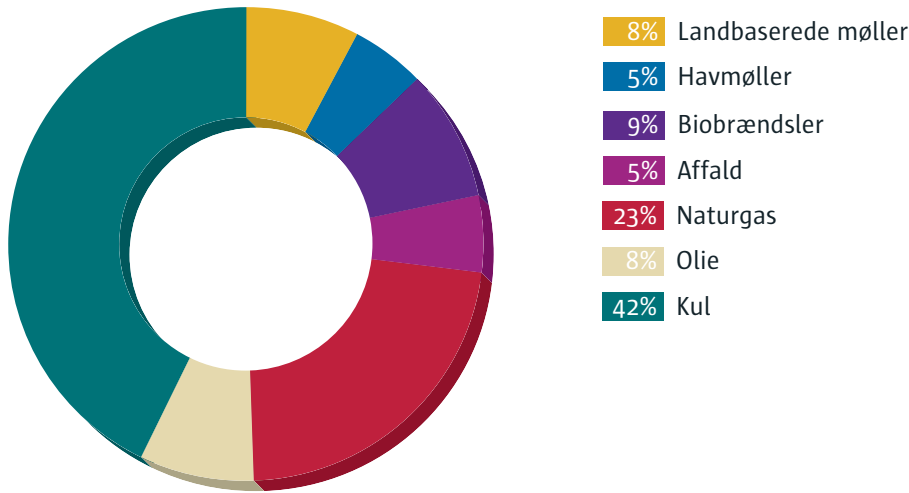
Samfundsøkonomisk er en omlægning af energiforsyningen også en fordel. Investeringer betaler sig hjem, ofte på kort tid. Samtidig vil vi med vedvarende energi være langt mindre følsomme over for konjunktursvingninger og prisstigninger på det globale energimarked.

FLERE AF INITIATIVERNE VIL
REDUCERE UDGIFTERNE
TIL ENERGI FOR BORGERE,
ERHVERVSLIV OG
KOMMUNEN SELV.

Derfor giver vindmøller, biomasse, geotermi og anden vedvarende energi ikke bare mindre CO₂. Det bidrager også til en moderne storbyes behov for stabil energi til en rimelig pris.

MÅL:
KØBENHAVNS KOMMUNE VIL OPNÅ 75 %
AF DEN SAMLEDE CO₂-REDUKTION VIA
ENERGIFORSYNINGEN. DET SVARER TIL CA.
375.000 TONS CO₂.

ELFORBRUGET I KØBENHAVNS KOMMUNE SOM GEOGRAFISK ENHED 2005, FORDELT PÅ BRÆNDELSSTYPER

7

ENERGIINITIATIV 1:

Vedvarende energi erstatter kul på Amagerværkets blok 1, der omstiller 100 % til biomasse (træpiller).

ENERGIINITIATIV 2:

Vedvarende energi erstatter kul på Amagerværkets blok 3, der omstiller mindst 40 % til biomasse (træpiller).

ENERGIINITIATIV 3:

Nyt kraftvarmeværk baseret på vedvarende energi opføres.

ENERGIINITIATIV 4:

Nye vindmøller giver københavnere mulighed for at investere direkte i reelt grøn strøm.

ENERGIINITIATIV 5:

Kapaciteten for opvarmning med geotermi seksdobles via en udvidelse af det geotermiske demonstrationsanlæg Margretheholm.

ENERGIINITIATIV 6:

Varmen fra affaldsforbrændingen udnyttes bedre via nye røggas-kondensationsanlæg.

ENERGIINITIATIV 7:

Fjernvarmenettet renoveres, så mindre varme går til spilde i rørene.

VIDERE MOD VISION 2025

For at nå visionen om et CO₂-neutralt København er det nødvendigt at udvikle et nyt, integreret energisystem. København har med sin kraftvarme-infrastruktur en ideel struktur til at udnytte en bred vifte af vedvarende energikilder. Men vi mangler et system, der kan lagre energi over dage og sæsoner, og som kan drives uafhængigt af vind og vejr.

FYRTÅRSPROJEKT

NYE VINDMØLLER

GRØN STRØM TIL GRØNNE KØBENHAVNERE

8

De fleste energikilder er begrænsede. Men vinden er en uendelig ressource. Vindenergi kan vi selv producere, uafhængigt af international udvikling og politiske strømninger. Og så bor vi i et af de lande, der er længst fremme med udviklingen af vindteknologi.

DERFOR VIL KOMMUNEN SÆTTE SIG I SPIDSEN FOR ET NYT VINDMØLLEPROJEKT.

Projektet handler ikke kun om at nedsætte CO₂-udledningen. Det er samtidig et projekt, der giver københavnere, erhvervslivet og kommunen mulighed for at købe grøn strøm. Strøm, der stammer fra en udbygning af den vedvarende energiproduktion. På den måde skaber vi en platform, hvor vi alle kan deltage aktivt og investere i et mere klimavenligt København.

Vi vil arbejde for at opsætte nye møller, som leverer strøm svarende til kommunens eget elforbrug, og som på sigt bidrager mere og mere til at realisere visionen om CO₂-neutralitet i 2025.

Nye vindmøller tager tid, samarbejde og partnerskaber. Fremover vil København være med til at drive den udvikling, uanset om møllerne sættes op i eller uden for bygrænsen.

Vi vil også arbejde for et fleksibelt nationalt energisystem. Systemet skal kunne lagre og gemme langt større mængder vedvarende energi. Det kan for eksempel være ved at lagre overskudsel i elbilernes batterier, ved at overføre el til varmesystemet eller ved at mellemdeponere affald. Et fleksibelt energisystem, der er uafhængigt af årstidernes skift, er helt nødvendigt, hvis vi for alvor skal udnytte den vedvarende energi, som vindmøllerne bidrager med.

GRØNNERE TRANSPORT

10

EN VELFUNDERENDE BY – MED MINDRE STØJ OG FORURENING

Københavnere cykler så meget, at andre storbyer kommer hertil for at se fænomenet. Vores cykelstier er i en liga for sig selv internationalt, og vi udvikler hele tiden nye løsninger, der gør cyklistens liv lettere. Det er vigtigt, fordi rammerne kan gøre det praktisk og behageligt at vælge den klimavenlige løsning.

I en velfungerende storby skal folk kunne komme til og fra – hurtigt og effektivt. Gode transportmuligheder er nødvendige for erhvervslivet og er en forudsætning for vækst.

TRANSPORT SKABER BEVÆGELSE OG LIV I BYEN.

Men trafikken skaber også problemer. Biltrafikken udleder store mængder CO₂. Den skaber trængsel, støj, luftforurening og nogle gange også trafikuheld. Og intet tyder på, at Københavnerne i de kommende år vil få færre biler.

Derfor skal vi skabe en by, der inviterer til cykling og gang. København skal være verdens bedste cykelby. Vi

skal udvikle og fastholde de mange muligheder for at cykle og gå, som København allerede tilbyder i dag. Og vi skal udbygge vores velfungerende og tilgængelige kollektive transportsystem med metro, busser og tog.

Bilerne skal udnyttes mere effektivt. Vi skal have delebiler, kurser i miljørigtig bilkørsel og signalanlæg, der giver en mere glidende trafik. Og så skal vi køre i el- og brintbiler. Hvis det bliver lovgivningsmæssigt muligt, skal vi også betale for at køre bil i de centrale områder.

TRAFIKKEN ER IKKE
DET OMRÅDE, HVOR
VI KAN BEGRÆNSE
CO₂-UDLEDNINGEN
MEST. MEN DET ER DET
OMRÅDE, HVOR DET,
VI GØR, HAR STØRST
BETYDNING FOR VORES
SUNDHED.

Hvis flere lader bilen stå, vil vi ikke alene få bedre luft, mindre trængsel og støj og bedre byliv. Vi vil også nå længere mod vores mål om at skabe en sund storby.

MÅL:
KØBENHAVNS KOMMUNE VIL OPNÅ 10 % AF DEN
SAMLEDE CO₂-REDUKTION VIA TRANSPORTOMRÅDET.
DET SVARER TIL CA. 50.000 TONS CO₂.

TRANSPORTINITIATIV 1:

Endnu flere inspireres til at cykle – vi laver nye og forbedrede cykelstier, grønne cykelruter, cykel- og gangbroer og bedre cykelparkering, også ved den offentlige transport.

TRANSPORTINITIATIV 2:

Den kollektive trafik bliver endnu bedre – vi investerer i komfort, pålidelighed, kortest mulige rejsetid og samspil mellem de forskellige former for offentlig transport. Og vi undersøger, om endnu bedre løsninger kan indføres.

TRANSPORTINITIATIV 3:

Busserne skal udlede mindre CO₂, og vi stiller derfor krav til busselskabet om at reducere bussernes CO₂-udledning med 25 %.

TRANSPORTINITIATIV 4:

Vi lægger pres på staten for at få lov til at indføre trængselsafgifter for biltrafikken.

TRANSPORTINITIATIV 5:

Vi vil presse på, for at staten giver mulighed for at lave en miljøzone, der sikrer, at kun miljørigtige person- og varebiler kører i tætte byområder.

TRANSPORTINITIATIV 6:

Omlægninger af trafikken på handeleggader vil give bedre forhold for cyklister og busser, samtidig med at biltrafikken begrænses.

TRANSPORTINITIATIV 7:

Parkeringsbegrænsninger skaber incitament for at bruge anden transport end bilen.

TRANSPORTINITIATIV 8:

Partnerskaber og information sætter fokus på bedre udnyttelse af bilerne – delebiler, samkørsel og miljørigtig kørsel.

TRANSPORTINITIATIV 9:

Det skal kunne betale sig at købe miljøvenlige taxier og køre miljørigtig taxikørsel.

TRANSPORTINITIATIV 10:

Med Intelligente Transportsystemer optimeres byens signalanlæg for at tilgodese cykler og busser, og parkeringshenvisning opnås via bilernes GPS for at begrænse den parkeringssøgende trafik.

TRANSPORTINITIATIV 11:

Borgere og bus- og taxaselskaber opfordres til at benytte el- og brintbiler – kommunen tilbyder optanknings- og ladestationer og fri parkering.

TRANSPORTINITIATIV 12:

Alle kommunens forvaltninger udarbejder handlingsplaner for miljøvenlig transport, både i arbejdstiden og for de ansattes transport til og fra arbejde.

TRANSPORTINITIATIV 13:

Kommunens egne biler udskiftes til brint- og elbiler.

TRANSPORTINITIATIV 14:

Energiforbruget fra transport af Københavns affald reduceres med en tredjedel ved at stille krav i udbud, forbedre brændstoffektivitet og ved fokuseret affaldshåndtering.

TRANSPORTINITIATIV 15:

Gadebelysningen gøres mindre CO₂-belastende ved at udskifte lyskilderne med mindre energiforbrugende enheder og indgå et målrettet samarbejde om udvikling af LED-teknologi, der kan halvere energiforbruget til belysning.

VIDERE MOD VISION 2025

Et transportsystem, som bidrager til en CO₂-neutral hovedstad, kræver en målrettet byudvikling, som reducerer transportbehovet, forbedrer adgangen til kollektiv transport og gør cykel- og gangmuligheder de lettest tilgængelige. Et betalingssystem og en infrastruktur for el- og brintbiler vil også være nødvendigt. Trods store indsatser vil vi næppe få en helt CO₂-fri transport i København i 2025. Opgaven er at reducere CO₂-udledningen mest muligt. Kommunen vil aktivt skabe partnerskaber på transportområdet.

FYRTÅRSPROJEKT

BILERNE SKAL KØRE PÅ VINDMØLLEKRAFT

12

El- og brintbiler udleder væsentligt mindre CO₂ end benzindrevne biler. De kan køre på vindmølleenergi, en uendelig ressource med rigelig kapacitet til at dække vores transportbehov.

DERFOR VIL VI SKABE DE
BEDSTE RAMMER FOR, AT
BORGERE OG VIRKSOMHEDER
KAN KØRE I EL- OG BRINTBILER.

El- og brintbilerne skal præge gadebilledet fremover. Ikke kun med det, der ses med det blotte øje. Det er ved at reducere alt det, vi ikke kan se – CO₂, NO_x, partikler, støj – at der virkelig sker en ændring. Derfor er de nye biler en vigtig forudsætning for vores vision om et CO₂-neutralt København i 2025.

Men de er også et vigtigt skridt mod et sundere, renere og rarere København for alle.

El- og brintbilernes batterier og produktionen af brint kan endda bruges som lager for overskydende energi.

I dag går energien i visse perioder tabt, når vindmøllerne drejer i nattetimerne.

Vi vil derfor skabe rammer med optanknings- og ladestationer og fremme samarbejde og teknologi på området. Vi vil fortsætte med at udbygge vindenergien, som skal give den grønne strøm til fremtidens biler. Og kører man i el- eller brintbil, skal det fortsat være gratis at parkere i byen.

KØBENHAVNS KOMMUNE
VIL OGSÅ GÅ FORREST
MED AT KØBE NYE EL-OG
BRINTBILER.

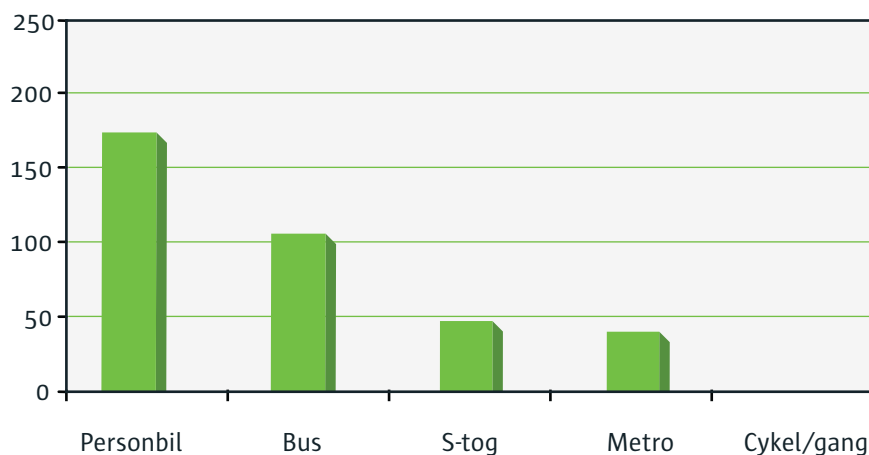
Fra 1. januar 2011 vil alle de personbiler, kommunen køber, være el- og brintbiler. Inden 2015 vil 85 % af kommunens personbiler køre på el eller brint. Det svarer til ca. 600 nye biler. Ud over CO₂-besparelsen vil de nye biler kunne halvere kommunens udgifter til brændstof.

Allerede i foråret 2009 indføres de første 11 eldrevne busser i Københavns indre by, og i december 2009 vil kommunen have sat mere end 30 nye el- og brintbiler i drift.

Vi håber, at endnu flere taxier, busser og privatbiler vil benytte byens nye muligheder for klimavenlig kørsel.

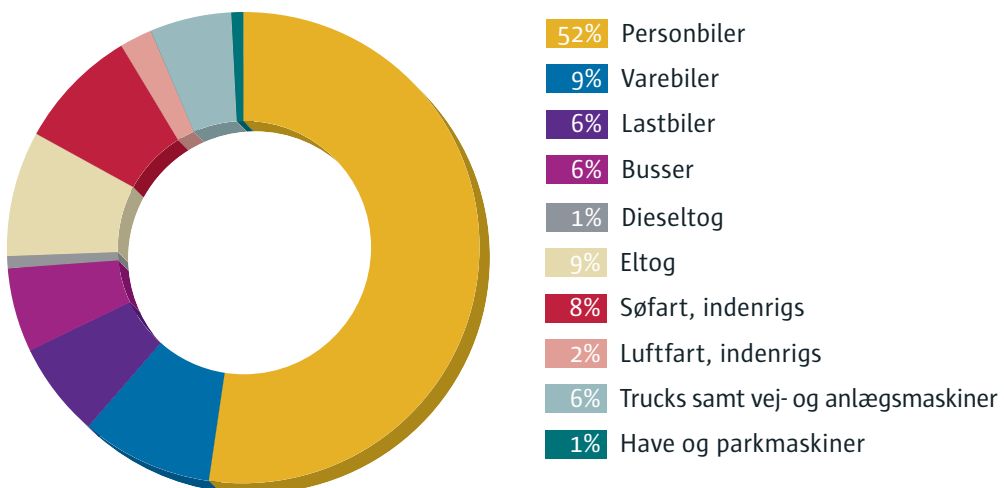
CO₂-UDLEDNING PER PERSON PER TRANSPORTERET KM

Gram CO₂

CO₂-UDLEDNING FRA TRANSPORTEN I KØBENHAVNS KOMMUNE, 2005

BYGNINGER MED GOD ENERGI

14

LAVERE ENERGIREGNING, BEDRE INDEKLIMA OG MINDRE STØJ

København strækker sig fra smukke gamle bygninger i latinerkvarteret til prisbelønnet nybyggeri i Ørestaden og på Holmen. Fælles er, at der er sund fornuft i at reducere energiforbruget i forbindelse med renoveringer og nybyggeri. Det mindsker CO₂-udledningen, og det er en investering, som relativt hurtigt betaler sig tilbage.

Men mindst lige så vigtigt medfører renoveringer og energirigtig drift massive forbedringer i livskvaliteten for både børn og voksne. Indeklimaet har afgørende betydning for indlæring, koncentration og stressniveau. Derfor skal vi drive og renovere byens skoler, institutioner og arbejdspladser, så de får bedre ventilation, varmestyring, belysning og støjdemning. Nyrenoverede bygninger er også smukkere at se på og løfter det samlede bybillede.

DERFOR SKAL DER VÆRE
ENERGIRIGTIG DRIFT AF ALLE
KOMMUNENS BYGNINGER.

I både nybyggeri og renovering sætter vi fokus på klimaet. Energibesparelser bliver et krav, når kommunen lejer bygninger. Vi vil rådgive private og offentlige bygningsejere, rådgivere og håndværkere om energirigtig drift af bygninger. Og via en avanceret fototeknik vil vi illustrere, hvor meget varme der siver ud af bygninger.

Renoveringerne af Københavns omfattende bygningsmasse vil kræve store investeringer – fra kommunal og privat side. Men de tekniske virkemidler er kendte og velafprøvede, og der er store besparelser at hente ved at reducere energispildet i bygningerne.

DET GØR ENERGIRIGTIG
RENOVERING OG DRIFT TIL
EN RIGTIG GOD INVESTERING
– BÅDE FOR TRIVSEL, KLIMA
OG ØKONOMI.

MÅL:
KØBENHAVNS KOMMUNE VIL OPNÅ 10 % AF DEN
SAMLEDE CO₂-REDUKTION I 2015 VIA BYGGERI OG
RENOVERING AF BYGNINGER. DET SVARER TIL CA.
50.000 TONS CO₂.

BYGNINGSINITIATIV 1:

Alle kommunens bygninger styres og vedligeholdes miljørigtigt.

BYGNINGSINITIATIV 2:

Kommunen sætter fokus på klima i al renovering af kommunale bygninger.

BYGNINGSINITIATIV 3:

Al kommunens nybyggeri og kommunalt støttet byggeri er lavenergi.

BYGNINGSINITIATIV 4:

Der stilles krav om energibesparelser i de bygninger, kommunen lejer.

BYGNINGSINITIATIV 5:

Kommunen opretter en energipulje, så besparelser fra en klimarenovering finansierer den næste.

BYGNINGSINITIATIV 6:

Bygningsejere, -lejere, håndværkere og rådgivere modtager målrettet vejledning om muligheder for CO₂-reduktion.

BYGNINGSINITIATIV 7:

Borgere og virksomheder får overblik over deres bygningers varmetab via "hotmapping"-funktion på kommunens hjemmeside.

BYGNINGSINITIATIV 8:

Kommunen starter dialog med virksomheder om energirenoveringer og de vigtige økonomiske incitamenter for dette.

BYGNINGSINITIATIV 9:

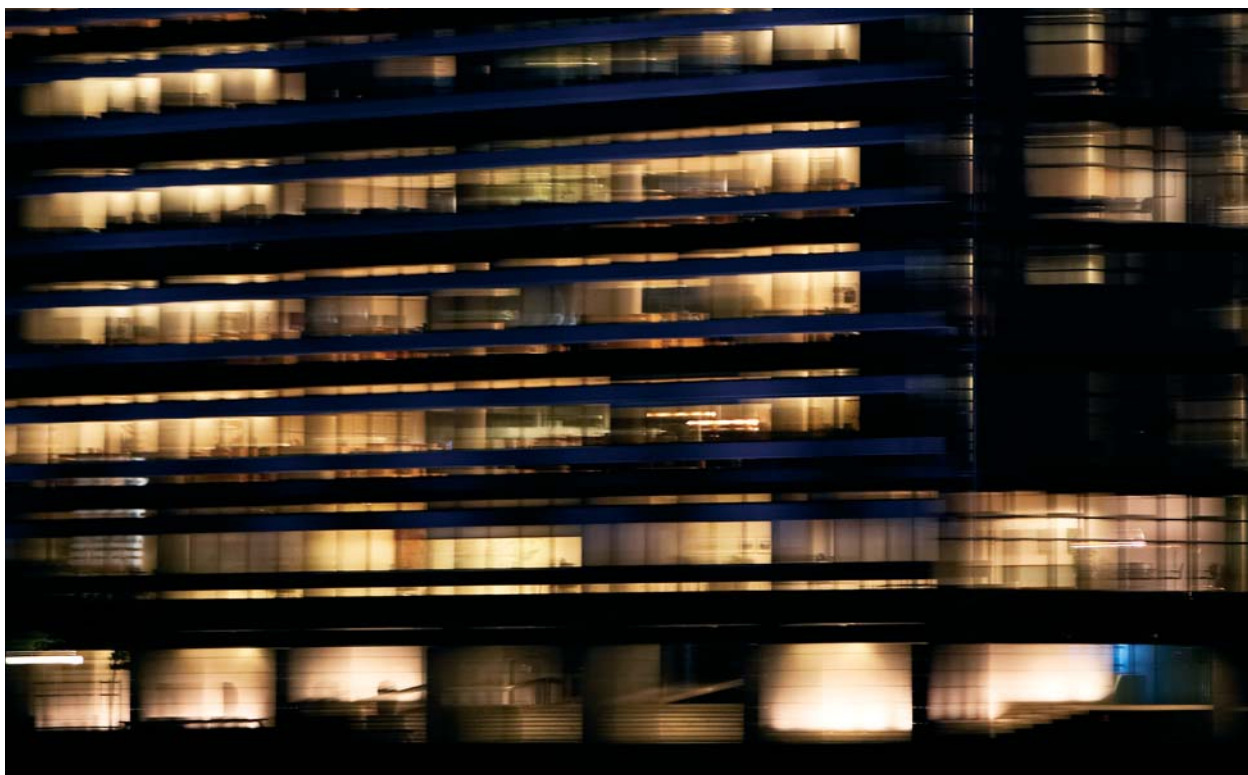
Kommunen starter dialog med stat og region om energirenoveringer af deres bygninger i København.

BYGNINGSINITIATIV 10:

Kommunen vil bidrage til at etablere og udvikle solcelleløsninger gennem partnerskaber og en styrket informationsindsats.

VIDERE MOD VISION 2025

I 2015 vil vi have forbedret dele af byens bygninger til markant bedre steder at bo, arbejde og færdes i. Disse sunde investeringer vil fortsætte med uformindsket styrke frem mod 2025. Nybyggeri opført siden klimaplanens vedtagelse vil i 2025 udgøre 15 % af den samlede bygningsmasse. Det er derfor vigtigt, at de bygninger er bygget efter de bedste principper om lavenergi. Energibesparelser hos københavnernes virksomheder og kommunen vil være en helt central del af den CO₂-reduktion, som er nødvendig for at nå neutralitet i 2025. Vores bygninger og de muligheder, de giver os for at spare på energien, har afgørende betydning for det.

KLIMARENOVERING AF KOMMUNENS BYGNINGER

16

Med en ambitiøs klimaplan i hånden vil kommunen gå foran og sætte det gode eksempel. De kommunale bygninger skal klimarenoveres, så energiforbruget falder, og så det bliver rarere at opholde sig i dem. Energirenoveringerne er en rigtig god investering, fordi man mindsker både energispild og det generelle forbrug.

DERFOR SÆTTER
VI KOMMUNENS
ENERGIFORBRUG PÅ
SLANKEKUR.

Slankekure handler ikke kun om at skære ned på overforbruget. De handler også om velvære. Det samme gælder energiforbruget. Når vi sparer på energien, tager vi initiativer, der samtidig forbedrer indeklimaet og de fysiske rammer for udfoldelse i hverdagen. Det gavner pædagoger, lærere, elever, administrationspersonale og alle andre, der arbejder og opholder sig i kommunens bygninger.

Og det vil skabe resultater! Skoler, institutioner og idrætsfaciliteter, der indbyder til at blive brugt. Mindre støj, mindre træk, bedre lys og bedre ventilation forbedrer arbejdsdagen, øger effektiviteten og skaber mindre stress og sygdom. Vi står til at spare op til 30 mio. kr. om året, alene på energiregningen. Derudover vil vi spare mange penge ved lavere fravær.

VI VIL GENNEMFØRE ALLE
ENERGIBESPARELSER I
KOMMUNALE BYGNINGER,
HVOR INVESTERINGEN FØRST
ER TILBAGEBETALT OM 10 ÅR.
DERMED DOBLER VI INDSATSEN OP.

Kommunernes Landsforening har indgået en aftale med regeringen, der betyder, at alle energibesparelser fra energimærkning med en tilbagebetalingstid på under 5 år skal realiseres inden 5 år efter, mærkningen er gennemført. Den investeringshorisont fordobler vi. Det betyder, at vi vil gennemføre alle energibesparelser i kommunale bygninger, også selv om der går op til 10 år, før vi får pengene hjem igen.

Men ikke nok med det. Vi vil tænke på det endnu længere sigte i forbindelse med større renoveringsprojekter. Er der synergimuligheder, skal de udnyttes, og derfor kan der blive tale om renoveringer, hvor investeringerne først er betalt tilbage langt senere, måske først i 2025 eller senere. Hermed fremtidssikrer vi kommunens bygninger på den mest effektive måde, samtidig med at vi både opnår energibesparelser, CO₂-reduktion, bedre lys, godt indeklima og mindre støj.

Vi vil allerede nu tænke 2025-visionen ind i vores renoveringsprojekter. Det er både en nødvendighed og en mulighed.

FAKTA: KOMMUNENS BYGNINGER
KØBENHAVNS KOMMUNE EJER CA. 5 % AF DET SAMLEDE
ETAGEAREAL I KOMMUNEN

DERUDOVER LEJER KOMMUNEN CA. 1 MIO. M² TIL
INSTITUTIONER MV.

KØBENHAVNERNE OG KLIMAET

18

HVERDAGENS INDSATS

Københavnere er aktive cyklister og benytter flittigt den kollektive transport. Vi bor i mindre boliger og har et effektivt fjernvarmesystem. Vi er allerede engagerede og interesserede i klima og miljø. Derfor udleder vi meget mindre CO₂ end gennemsnitsdanskere. Og derfor er vores ambitiøse CO₂-mål realistiske.

Alligevel kan vi stadig gøre meget mere for at tænke klimaet ind i hverdagen. Det handler om vores forbrug af strøm og varme. Om vores brug af transportmidler og vareindkøb og vores genanvendelse af affald. Og det gælder privatboligen, arbejdspladsen, skolen, institutionen og kommunen selv.

ALT DET SÆTTER
KOMMUNEN FOKUS PÅ
GENNEM INFORMATION,
RÅDGIVNING OG
UDDANNELSE.

Vi gør en særlig indsats for at nå børn og unge. Vi etablerer et videnscenter, iværksætter demonstrationsprojekter og inviterer til debat. Vi sætter fokus på, at investeringer i klimaet som regel betaler sig selv i kroner og ører på lang sigt. Vi coacher og rådgiver virksomheder og etablerer partnerskaber med erhvervslivet. Og kommunen selv går foran med det gode eksempel, så alle ansatte i Københavns Kommune handler og tænker bæredygtigt i deres arbejde.

KONKRETE INITIATIVER

KØBENHAVNERINITIATIV 1:

Klimaviden på nettet – debat, inspiration og konkrete handlemuligheder til københavnere

KØBENHAVNERINITIATIV 2:

Klimakonsulenter rådgiver københavnere om el- og varmebesparelser i eget hjem, transportvalg og affaldssortering – muligheder, sparetips og meget andet.

KØBENHAVNERINITIATIV 3:

Plast sorteres ud af affaldet, og dannelse af affald minimeres.

KØBENHAVNERINITIATIV 4:

Nyt klimavidenscenter i form af et udviklingssamarbejde gør København førende i arbejdet med undervisning af børn og unge i klima og skaber en ny generation af klimabevidste københavnere.

KØBENHAVNERINITIATIV 5:

Virksomheder inspireres og understøttes i at reducere deres CO₂-udledning.

KØBENHAVNERINITIATIV 6:

Klimapartnerskaber, netværksarrangementer og innovationsrum for erhvervslivet sætter fokus på sammenhængen mellem erhvervsudvikling og klimaindsatsen.

KØBENHAVNERINITIATIV 7:

Erhvervsliv og vidensinstitutioner udvikler handlingsforslag til CO₂-reduktion og økonomisk udvikling i innovativ klimatænkning.

KØBENHAVNERINITIATIV 8:

Kommunens ansatte uddannes i klimavenlig adfærd.

KØBENHAVNERINITIATIV 9:

Kommunen sætter endnu mere fokus på energieffektivitet i alle sine indkøb.

Samtidig vil vi påvirke nationale myndigheder. Lovgivning og afgifter skal understøtte borgernes og erhvervslevets indsats for klimaet.

Der er stadig lang vej at gå, før københavnere bliver CO₂-neutrale, men viljen er der til at gøre mere. Københavns Kommune kan vise hvordan, så viden bliver omsat til handling.

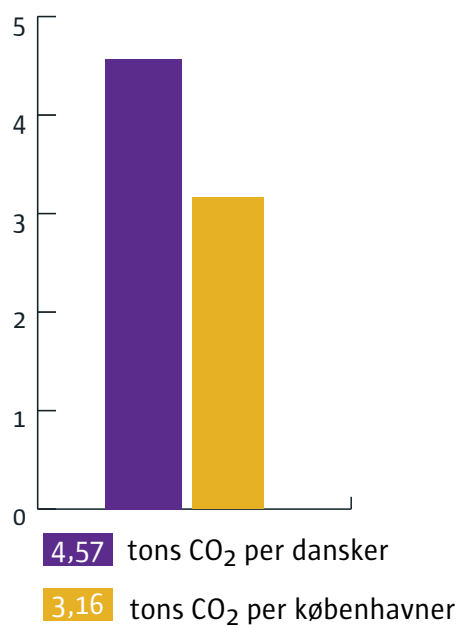
AT VÆRE EN BÆREDYGTIG
BORGER SKAL VÆRE
ET NATURLIGT VALG I
MILJØMETROPOLEN
KØBENHAVN.

MÅL: KØBENHAVNS
KOMMUNE VIL
OPNÅ 4 % AF DEN
SAMLEDE CO₂-
REDUKTION I 2015
VED AT INVOLVERE
KØBENHAVNERNE
I INDSATSEN. DET
SVARER TIL CA.
20.000 TONS CO₂.

VIDERE MOD VISION 2025

For at indfri visionen om en CO₂-neutral hovedstad skal vi tænke nyt og styrke vores samarbejde. Mellem københavnere, virksomheder, organisationer og kommune. Vi skal udvikle nye samarbejdsformer og partnerskaber. Og kommunen skal selv gøre en ekstra indsats. Indsatsen slutter ikke i 2015, men vil blive fulgt op med endnu flere konkrete initiativer, der bevidstgør, inspirerer og uddanner alle, der bor i og bruger byen.

DANSKERNES CO₂-UDLEDNING 2006

FYRTÅRSPROJEKT

VI UDDANNER EN NY KLIMAGENERATION

20

Børn og unge er familiens store energislugere. De påvirker familiens vaner og viden om klima. Og de er fremtidens problemløbere på klimaområdet.

DERFOR SKAL ALLE BØRN
OG UNGE I KØBENHAVN
UDDANNES TIL AT VÆRE
BORGERE I EN BÆREDYGTIG
STORBY.

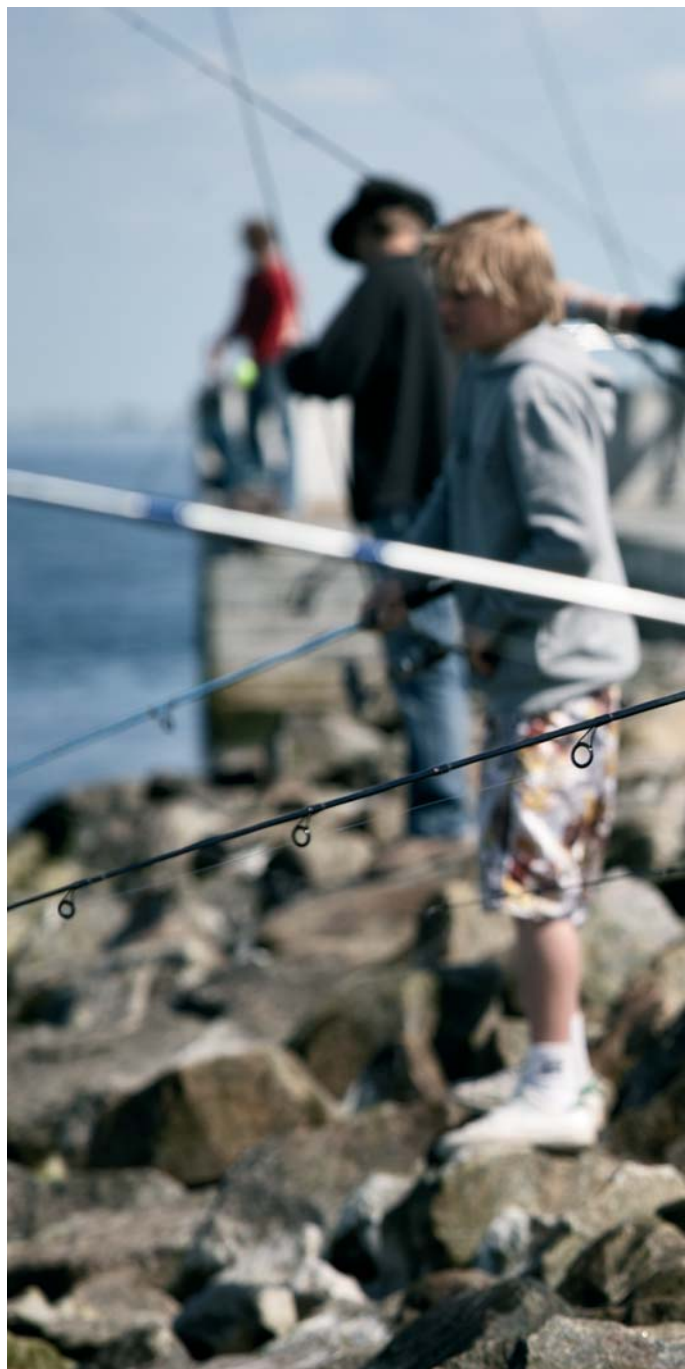
Vaner dannes og rodfæstes, mens vi vokser op. Det er vores ansvar, at det naturlige valg for den næste generation er at tage cyklen, slukke for computeren og spare på vandet i bruseren. Og det er vores ansvar, at den næste generation kender de alvorlige konsekvenser, som hverdagens dårlige vaner har for klimaet, naturen og bylivet – og for deres eget liv og sundhed.

ET NYT VIDENSCENTER SKAL
GØRE KØBENHAVN FØRENDE
INDEN FOR UNDERVISNING
AF BØRN OG UNGE I KLIMA.

Vi vil starte et videnscenter i form af et udviklings samarbejde, som skal tage klimaundervisningen af børn og unge til nye højder.

Vi vil efteruddanne lærere og pædagoger, udvikle nye undervisningskoncepter og skabe nye klimaprojekter for børn og unge. Vi vil også samarbejde med andre kommuner og nationale forskningsinstitutioner.

Alle børn i 0-18 års alderen skal have mulighed for årligt at deltage i en af centrets aktiviteter. Der skal uddannes minimum 1.500 klimaambassadører, der kan påvirke familie og kammerater til at handle energirigtigt. Minimum 10.000 børn skal have mulighed for at plante et træ i byens nye "klimaskov".

VI VIL UDDANNE
EN HELT NY
KLIMAGENERATION.
DEN BLIVER
AFGØRENDE FOR
VORES VISION I 2025.

KLIMA | BYUDVIKLING

22

DE RIGTIGE RAMMER FOR KLIMAINDSATSEN

Som alle storbyer er København i konstant forandring. Bygninger skyder op eller bliver renoveret, pladser forvandles til rekreative områder. Helt nye bydele kommer til. Derfor skal vi tænke miljø og klima ind i alle aspekter af byudviklingen.

VI SER KLIMA SOM EN MULIGHED FOR AT UDVIKLE KØBENHAVN TIL EN ENDNU MERE ATTRAKTIV STORBY.

Derfor skal klima tænkes ind i al byudvikling. Hver gang der bliver truffet beslutninger centralt eller lokalt om nye veje, bygninger eller transportmuligheder i et bestemt område, skal der sættes fokus på klimaet og stilles krav om miljøhensyn.

Vi kan komme langt med god planlægning. Hvis det, københavnerne skal bruge – butikker, skoler og grønne områder – ligger lige i nærheden, så går vi. Hvis der er en togstation i nærheden, er det nemt at vælge offentlig transport. Det energirigtige valg bliver først rigtig attraktivt, når det også er det mest praktiske og letteste.

Bygningerne, der bliver opført eller renoveret, skal være grønne. Også helt bogstaveligt. Græs på tagene og planter op ad facaden virker også isolerende mod kulde om vinteren og varme om sommeren – og det er samtidig smukt at se på. Helt generelt skal alt nyt byggeri høre til i den laveste energiklasse.

I vores byplanlægning har vi allerede taget højde for klimaudfordringen. I byudviklingsområderne Nordhavn, Carlsberg og Amager Fælled arbejder vi for at skabe fremtidens CO₂-neutrale bydele. Det bliver bydele, der tilbyder både grønne områder, kollektiv transport og dagligdagens fornødenheder.

STORBYER FORANDRER SIG, MEN DER SKAL EN FÆLLES INDSATS TIL PÅ TVÆRS AF FAGGRÆNSER OG I TÆT SAMARBEJDE MED DE LOKALE INITIATIVER.

Gennem samarbejde vil vi sikre, at byen sætter de rammer, som skaber helhed og sammenhæng i den samlede klimainsats. Det er den sammenhæng, der gør visionen om et CO₂-neutralt København mulig.

KONKRETE INITIATIVER

BYUDVIKLINGSINITIATIV 1:

Kommuneplanen sætter fokus på klimaet ved at fremme en tæt by med mindre transportbehov.

BYUDVIKLINGSINITIATIV 2:

Klima integreres med bæredygtig planlægning i alle byudviklingsprojekter.

BYUDVIKLINGSINITIATIV 3:

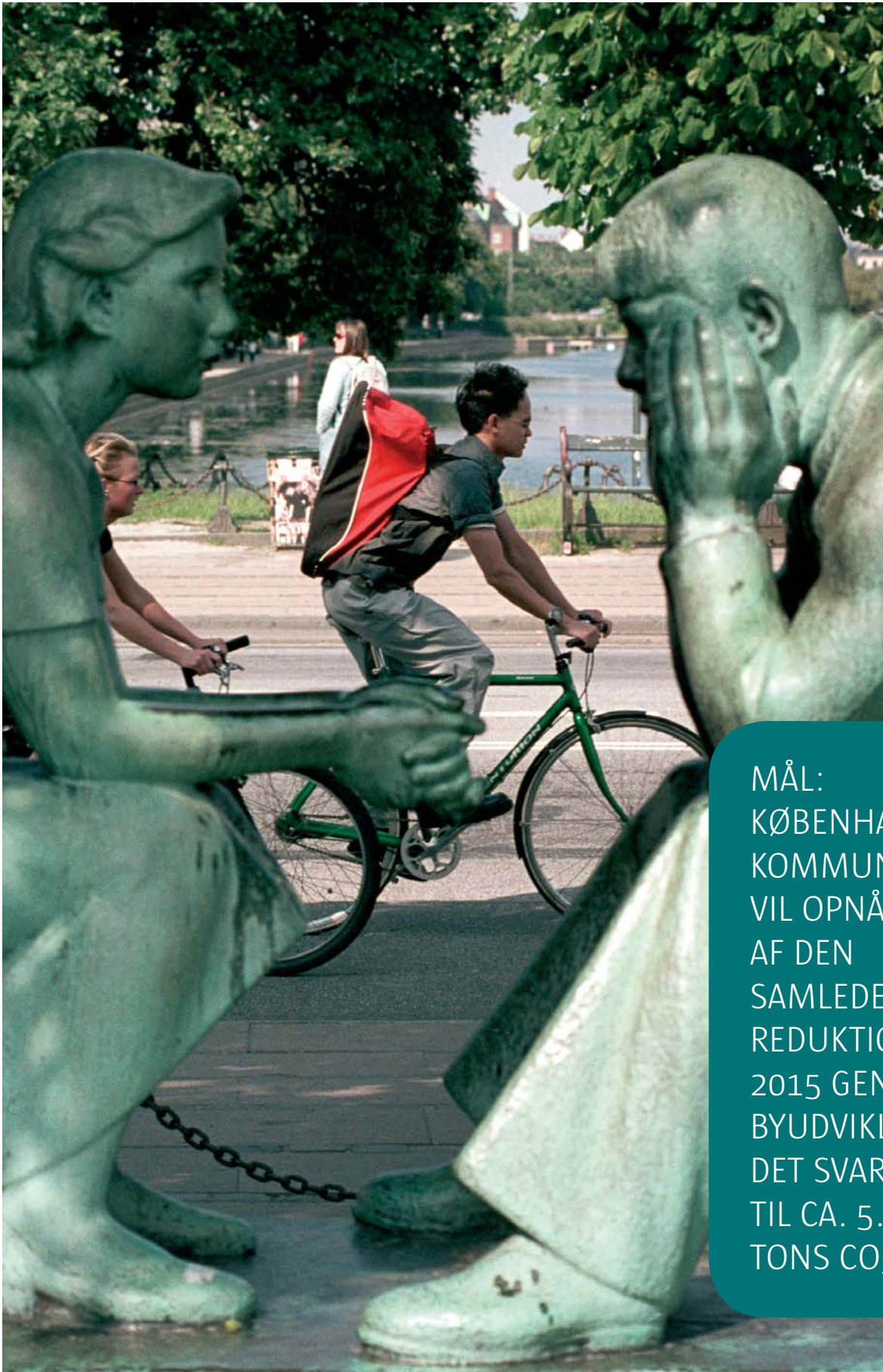
Alle nye byområder udpeges til lavenergiområder med krav om laveste energiklasse.

BYUDVIKLINGSINITIATIV 4:

Kommunen kontrollerer, at krav om lavenergi overholdes.

VIDERE MOD VISION 2025

For at realisere visionen om et CO₂-neutralt København, skal alle kommuneplaner arbejde aktivt med at skabe byområder med minimalt transport- og energibehov. Kommunen vil udpege forsøgsområder, hvor vi stiller ekstra krav. Det giver os erfaring og viden, så vi kan blive endnu bedre til klimavenlig byplanlægning i fremtiden.

MÅL:
KØBENHAVNS
KOMMUNE
VIL OPNÅ 1 %
AF DEN
SAMLEDE CO₂-
REDUKTION I
2015 GENNEM
BYUDVIKLING.
DET SVARER
TIL CA. 5.000
TONS CO₂.

FYRTÅRSPROJEKT

LAVESTE ENERGIKLASSE TIL ENHVER TID

24

Hvert år bygges der ca. 400.000 nye etagemeter i København. Til privatboliger og til erhverv. Bygningerne vil præge København i mange år i fremtiden. De skal ikke kun være smukke at se på, de skal også have et minimalt energiforbrug, så de udleder mindst muligt CO₂.

DERFOR SKAL ALLE NYE
BYOMRÅDER VÆRE
LAVENERGIOMRÅDER.
I KØBENHAVN SKAL VI
BYGGE EFTER LAVESTE
ENERGIKLASSE, OG
KRAVENE SKAL TIL ENHVER
TID VÆRE LAVERE END
KRAVENE I DET NATIONALE
BYGNINGSREGLEMENT.

I Københavns gamle bygninger må vi nedsætte energiforbruget ved at renovere, tilpasse og omstille. I byens nye bygninger står alle muligheder åbne. Den chance må vi ikke lade os gå af hænde. Vi skal stille krav. Til isolering, til materialer, til afskærmning, til elinstallationer, til ventilation. Det koster lidt mere på kort sigt. Men på lang sigt kan det betale sig – for både klimaet og økonomien.

Bygherrer, arkitekter og entreprenører vil blive opfordret til altid at indarbejde lavenergikravene i deres planlægning og udbudsmateriale. Vi vil understøtte deres indsats ved at sikre, at lavenergiområderne kan forsynes med energi på den mest bæredygtige måde.

Og så vil kommunen presse på, så der indføres et kontrolsystem, der kombinerer energimærkningsordning med kommunens rolle som myndighed. Hvis vi skal nå målet i 2015 og visionen om CO₂-neutralitet i 2025, må og skal driften af fremtidens bygninger leve op til kravene om lavenergi. Så længe der ikke er noget nationalt kontrolsystem, vil vi selv sætte fokus på energikravene, når vi kontrollerer et nybyggeri.

TILPASNING TIL FREMTIDENS VEJR

26

KLAR TIL TØRKE OG STORE REGNMÆNGDER

De globale klimaændringer vil i løbet af de næste 100 år sætte deres præg på København: Tørre somre med intensive regnperioder, vintre med mere regnvej, højere temperaturer og stigende vandstand. Vi kender ikke de fulde konsekvenser, og hvornår de indtræder. Men vi ved, at vi i fremtiden vil få hyppigere oversvømmelser og vejr med stormflodshændelser. Samtidig skal København blive ved med at være en af de mest foretrukne storbyer for borgere og virksomheder.

DET ER HELT CENTRALT, AT
VI FREMTIDSSIKRER VORES
BY OG FORBEREDER OS PÅ
EKSTREMT VEJR.

Københavns Kommune er allerede i gang med at sikre byen mod klimaforandringer, så vi i fremtiden kan håndtere store mængder regnvand.

Men vi kender endnu ikke alle effekter, risici og økonomiske konsekvenser af de virkemidler, vi kan bruge i kampen for at klimasikre vores by. Derfor vil vi udarbejde en egentlig klimatilpasningsplan.

Planen skal sørge for, at klimatilpasningen sker på den bedste og mest omkostningseffektive måde. Langsigtede investeringer og god planlægning skal sikre, at udgifterne til klimasikring i det lange løb bliver betydeligt reduceret. Planen skal også skabe synergi mellem alle miljøtiltag og en fortsat udvikling af byens rekreative muligheder.

PÅ DEN MÅDE VIL ØNSKET OM EN
KLIMASIKRET BY GÅ HÅND I HÅND
MED ØNSKET OM KØBENHAVN
SOM ET BEDRE STED AT BO.

FAKTA: KØBENHAVNS FORVENTEDE KLIMAÆNDRINGER

NEDBØREN VIL TILTAGE
MED 30-40 % FREM TIL
ÅR 2100.

VANDET OMKRING
KØBENHAVN VIL STIGE
33-61 CM I PERIODEN
2000-2100.

ÆNDRINGERNE
KOMMER GRADVIST,
MEN VIL SKE HURTIGERE
OG HURTIGERE MED
DE MEST MARKANTE
ÆNDRINGER EFTER
2050.

MÅL:
KØBENHAVNS KOMMUNE
VIL UDARBEJDE EN KLIMATIL-
PASNINGSPLAN, DER SIKRER, AT
BYEN ER KLAR TIL DET VEJR, SOM
KLIMAÆNDRINGERNE MEDFØRER.

27

KONKRETE INITIATIVER

TILPASNINGSINITIATIV 1:

Kommunen udvikler flere metoder til at aflede vand ved store regnskyl – og benytter metoderne overalt i byen.

TILPASNINGSINITIATIV 2:

Flere grønne områder, lommeparker, grønne tage og grønne facader forsinket afstrømning af regnvand og mindsker risiko for oversvømmelse.

TILPASNINGSINITIATIV 3:

Flere bygninger benytter alternativer til klimaanlæg, for eksempel solafskærmning, ventilation og isolering.

TILPASNINGSINITIATIV 4:

Sikring mod oversvømmelse og stigende vandstand.

TILPASNINGSINITIATIV 5:

Kommunen udarbejder en samlet klimatilpasningsstrategi.

VIDERE MOD VISION 2025

En klimatilpasningsplan med langsigtede investeringer og rettidig planlægning giver os et forspring, så byen er parat til fremtidens voldsomme regnskyl og hede-bølger.

FYRTÅRSPROJEKT

LOMMEPARKER SOM ÅNDEHULLER

28

Fremtidens kraftige regnskyl og højere temperaturer er en udfordring for alle byer. Oversvømmelser og tørke påvirker byrummet og alle os, der færdes der. Men vi vælger at se det som en mulighed. Når vi forbereder vores by til fremtidens vejr, kan vi nemlig samtidig gøre København til et bedre sted at bo.

DERFOR SKAL VI HAVE
LOMMEPARKER RUNDT
OMKRING I HELE
KØBENHAVN.

Lommeparker er små grønne byrum, som hjælper med at afkøle byen på varme dage og optage regnvand på de våde dage, og som samtidig giver mulighed for leg og sportsaktiviteter til glæde for københavnere og sundheden.

Lommeparkerne skaber synergi mellem den bebyggede by og den grønne by. Når vi forbereder vores by til fremtidens vejr, får vi også foræret muligheden for at skabe levende oaser dér, hvor der hidtil kun har været byggeri. Midt i beton, fliser og asfalt og midt mellem højhuse, i gyder og på sidegader. Der kan vi skabe et grønt og

sundt miljø i en urban ramme som mødesteder for københavnere og vores gæster.

Når vi taler om at tilpasse os fremtidens klima, har vi det lange lys på byens udvikling. Vi vil derfor skabe lommeparker af høj landskabsarkitektonisk kvalitet. Mindst to nye lækre lommeparker til københavnere om året. En variation af det grønne, planter, funktioner og elementer skal give mulighed for forskellige oplevelser, stemninger og brug – i løbet af døgnet og gennem skiftende årstider. Regnvandet skal også være en del af det grønne: vand, der strømmer, vand, der fryser, vand, der svaler.

Når vi gør byen grønnere, vil vi optage den maksimale mængde vand. Sådan aflastes kloakkerne under regnskyl, og sådan kan byen tilbyde områder med vand på de varme og tørre dage.

Vi kunne vælge mange løsninger på at tilpasse os fremtidens klima. Men vi vælger den grønne. Det er på mange måder den billigste løsning og samtidig en investering i en smukkere, sundere og bedre by, hvor vi kombinerer miljø med byliv og leg. Den løsning, der kommer til mest glæde og gavn for os alle.

VISIONEN OM EN CO₂-NEUTRAL BY

30

Klimaplanen beskriver 50 ambitiøse initiativer, der skal lede os frem til målet i 2015. Men vi vil endnu længere. Københavns Kommune har en vision om at blive CO₂-neutral i 2025.

Kan man overhovedet forestille sig en storby, der ikke bidrager til verdens CO₂-udledning? Vi kan. Vi tør forestille os et København, som kombinerer stadig større vækst med stadig lavere CO₂-udledninger. Og som i sidegevinst får renere luft, mindre støj, flere grønne områder og sundere indeklimate i foræring.

CO₂-neutralitet i 2025 vil være et stærkt signal til verden. For hvis alle gjorde som København, ville klimaproblemet være løst. Og vi vil inspirere andre storbyer ved at vise, at investeringer i miljø kan gå hånd i hånd med økonomisk vækst. Vi håber, at indsatsen får en langt større effekt end CO₂-reduktionen i København.

DERFOR ER
INDSATSEN HELLER
IKKE EN UDGIFT, DET ER
EN INVESTERING. EN
INVESTERING I ET BEDRE
LIV FOR KØBENHAVNERNE
OG EN INVESTERING, SOM
PÅ LANG SIGT BETALER SIG
TILBAGE I KRONER
OG ØRER.

HVAD BETYDER CO₂-NEUTRAL?

CO₂-neutral betyder, at vi samlet set ikke bidrager med CO₂. For at nå det mål skal vi først og fremmest reducere vores CO₂-udledning. Det kan vi gøre ved at opsætte flere vindmøller inden 2025. Ved at gøre endnu mere for at begrænse udledningerne fra biler og busser. Og ved at

endnu flere københavnere sparer på energien, hjemme og på arbejdspladsen.

Ved at videreføre klimaplanens tiltag – og hjulpet af den forventede udvikling – regner vi med at reducere Københavns CO₂-udledning fra 2.500.000 tons CO₂ i dag til ca. 1.150.000 tons CO₂ i 2025.

For at blive fuldstændig *neutrale* skal vi derudover fjerne lige så meget CO₂, som vi producerer. De 1.150.000 tons CO₂ skal vi altså i 2025 modsvare med for eksempel at investere i endnu flere vindmøller, anvende nye teknologier eller plante skove, som optager CO₂.

VIL DET LYKKE?

Klimaplanens 50 initiativer frem mod 2015 er et vigtigt skridt på vejen mod CO₂-neutralitet. Men handlingen stopper selvfølgelig ikke i 2015.

VI VED, AT DET ER BÅDE
MULIGT OG REALISTISK AT
GØRE KØBENHAVN CO₂-
NEUTRAL I 2025.

Det kræver handling, vilje og samarbejde. Det kræver partnerskab. Vi skal alle sætte mål og efterleve dem – virksomheder, borgere og kommunen. Vi skal omlægge langt mere energi til vedvarende kilder. Vi skal skabe de bedste rammer for energivenlig transport. Og vi skal alle være parate til at skære endnu mere ned på vores energiforbrug.

Men vi er også afhængige af faktorer, som vi ikke selv kan kontrollere. Vores nationale energisystem skal udvikles. Og de ambitiøse nationale og internationale klimamålsætninger og beslutninger skal reelt føres ud i livet.

SÅDAN VIL VI ARBEJDE VIDERE MED AT REALISERE 2025-VISIONEN

IVÆRKSÆTTE GRUNDIG ANALYSE AF VIRKEMIDLER, SOM PÅ SIGT KAN REALISERE 2025-VISIONEN.

INVITERE TIL PARTNERSKABER MED PRIVATE OG OFFENTLIGE AKTØRER INDEN FOR ALLE INDSATSOMRÅDER.

ARBEJDE FOR, AT NATIONALE MÅLSÆTNINGER FØRES UD I LIVET – OG AT NYE AMBITIØSE MÅLSÆTNINGER VEDTAGES.

INDHENTE INSPIRATION FRA ANDRE AMBITIØSE STORBYER.

FØLGE OP MED ÅRLIGE REGNSKABER, MIDTVEJSTATUS I 2012 OG LØBENDE BESLUTNINGER OM NØDVENDIGE HANDLINGER.

VIRKEMIDLER 2025	REDUKTIONSPOTENTIALE, TONS CO ₂
ENERGIBESPARELSER	230.000
ENERGIBESPARELSER I KOMMUNEN SOM VIRKSOMHED	19.000
BIOMASSEKONVERTERING	300.000
GEOTERMI	25.000
SOLVARME	1.000
VARMEPUMPER OG ELPATRONER	65.000
FORBEDRET AFFALDSSORTERING	9.000
YDERLIGERE VINDMØLLEKAPACITET	925.000
BYUDVIKLING	30.000
REDUKTION I VEJTRANSPORT	150.000

Sådan kan København blive CO₂-neutral i 2025. Et scenarie for København som CO₂-neutral by. Virkemidlernes potentiale er udregnet med udgangspunkt i CO₂-udledningen i 2005. Den samlede effekt af alle virkemidlerne er mindre end summen af alle virkemidlerne.

I CENTRUM FOR VERDENS KLIMAPOLITIK

KAN MAN FORESTILLE SIG EN BY, DER
SAMLET SET IKKE BIDRAGER MED CO₂?

VI KAN.

KØBENHAVN VIL SKABE DET BEDSTE
STORBYMILJØ I VERDEN.

Som miljømetropol sætter vi handling bag ordene med konkrete initiativer. Vi viser andre, hvordan et grønnere bymiljø fører til et bedre liv.

København har lavet en klimaplan, der viser, at CO₂-udledningen kan reduceres effektivt, uden at det går ud over den økonomiske vækst. Vi viser, at miljøhensyn giver dynamik i byudviklingen. Vi ønsker, at verden skal komme til København for at se, hvordan man laver moderne miljøpolitik i det 21. århundrede.

Københavns Kommune
Teknik- og Miljøforvaltningen
Rådhuset
1599 København V
www.kk.dk/klima

Se den samlede plan, "CO₂-neutral i 2025. Københavns Klimaplan", for mere information om Københavns klimaindsats. Heraf fremgår også metode og forbehold. Hvor intet andet er anført, er CO₂-tal opgjort i 2005-tal.

Design: phonowerk
Tryk: Jønsson Grafisk A/S
Foto: Tine Harden

MÅL:
CO₂-UDLEDNINGEN REDUCERES
MED 20 % FRA 2005 TIL 2015.

VISION:
KØBENHAVN ER CO₂-NEUTRAL I
2025.